

Biblioteka informativnih sredstava

INVENTAR
sumarno-analitički

AJ-102

ZBIRKA
STANISLAV KRAKOV

Beograd

SADRŽAJ INVENTARA

	Strana
ISTORIJSKA BELEŠKA	V
STRUKTURA ARHIVSKE GRAĐE FONDA	1
OPIS JEDINICA OPISA	5

ISTORIJSKA BELEŠKA

(OSTAVLjENA PRAZNA STRANA)

ZBIRKA STANISLAV KRAKOV

I

Stanislav Krakov je rođen u Kragujevcu, 29. marta 1895. godine, od oca Zigismunda i majke Perside. Otac, po narodnosti Poljak, došao je u Srbiju po pozivu tadašnje vlade u svojstvu lekara.

Stanislav Krakov je završio osnovnu školu i gimnaziju u rodnom gradu a nižu školu Vojne akademije u Beogradu, gde je kasnije i apsolvirao na Pravnom fakultetu. Sudelovao je kao aktivni oficir u Prvom svetskom ratu do ranjavanja 1917. godine. Penzionisan je 24. juna 1921. godine u činu pešadiskog poručnika, ali nije preveden u rezervu. Priznat mu je status borca-dobrovoljca. Nosilac je albanske spomenice, odlikovan visokim vojnim odlikovanjima (Beli orao sa mačevima IV stepena, dve zlatne medalje za hrabrost, oficir rumunske krune, krst milosrđa).

Odmah po završetku rata počinje da se bavi žurnalistikom.

Imao je i književnih pretenzija a pokazivao je interesovanje i za razne druge oblasti /avijaciju, film, numizmatiku, retke knjige/. Već 1917. godine piše svoj prvi roman "Kroz buru", objavljen 1921. godine. Drugi roman "Kрила" objavljuje 1922. godine. Od tog doba često je objavljivao po raznim časopisima priče, novele, pripovetke i razne članke. Ipak, novinarstvo mu je glavno zanimanje, i sa člancima koje je objavljivao u listu "Vreme", gde je od stalnog saradnika ubrzo napredovao za urednika a zatim i za direktora postaje poznat u širim krugovima.

Pisao je i po drugim listovima, uglavnom članke prapagandističkog i ultra-nacionalističkog karaktera kroz koje se ispoljavao njegov velikosrpski stav. Bio je veoma aktivan član Ljotićevog "Zbor"-a, i u tom smislu je ponajviše delovao kroz štampu i druga javna media.

Pisao je o filmu. Organizovo je snimanje i režirao domaći film "Za čast otadžbine". Kontaktirao je sa filmskim svetom, naročito sa nemačkim glumcima i tadašnjim zvezdama o kojima je pisao reportaže bogato ilustrovane raznim njihovim izjavama, slikama, fotosima iz filmova u kojima su igrali i sl.

Posebno mesto posvetio je pisanju o avijaciji. Bio je i glavni urednik časopisa "Naša krila". Impresionirala ga je letelica hidro avion "DO-X", tada najveća na svetu, sa čijeg je prvog putovanja napisao niz reportaža objavljenih u "Vremenu". Međutim, pored svega toga, najveći deo svoje delatnosti posvetio je političkim pitanjima.

Kao direktor "Vremena" poveo je 1932. godine, po nalogu kralja Aleksandra, kampanju za osnivanje "Gvozdene garde" (po uzoru na istu organizaciju u Rumuniji). Tim povodom je napisao veći broj članaka od kojih su ovde sačuvani najizrazitiji "Jugoslavijo, probudi se!" i "Šta čekaš još, Jugoslavijo".

Ti su članci izazvali reakciju štampe (posebno ja uspela, uprkos cenzuri, karikatura Pjera Križanića, koju je objavila "Politika").

Pored pisanja članaka držao je i govore i istupao na zborovima organizovanim povodom raznih jubileja i proslava za obeležavanje događaja iz rata (povodom 10-godišnjice Topličkog ustanka 1927., dvadesetogodišnjice stupanja prvih regruta "Južne Srbije" u srpsku vojsku 1934., dvadesetogodišnjice ulaska srpske vojske u Rumu 1938.) i dr.

Međutim, 1. januara 1936. dobija otkaz iz "Vremena". Ostaje bez posla. U junu iste godine potpisuje ugovor sa "Vremenom" ali sada o izdavanju specijalnog nemačkog dodatka uz nedeljne i praznične brojeve koje on uređuje. Od 15. februara 1938. postaje stalni saradnik vojno-naučnog

časopisa “Ratnik”, da bi opet, posle pada Stojadinovićeveog kabineta nastavio svoju karijeru. Tada, njegov pro-nacistički stav dobija novu dimenziju, naime, dr. Danilo Gregorić poverljiv čovek Trećeg Rajha, inače advokat Dimitrija Ljotića i jedan od duhovnih vođa pro-nemačke politike u staroj Jugoslaviji uspeva da, po sugestiji Nemaca, postave Krakova za direktora radio Beograda, 19. jula 1940. godine. Na toj funkciji je potpuno opravdao poverenje koje je Treći Rajh u njega imao, jer se u razdoblju 1941-1944., zaista istakao kao pro-fašista, kao nepomirljivi anti-komunistički propagator, otvoreni nemački i kvislinški kolaboracionista koji je usmerio sve svoje snage i moći protiv Narodno-oslobodilačke borbe, svih njenih pripadnika i njenih saveznika koristeći obilato Radio Beograd u tu svrhu, naročito emisije “Reči nacije” koje je on lično uređivao, kao i list “Novo Vreme” koji je on osnovao 1941. godine a čiji je bio glavni i odgovorni urednik.

Pred kraj rata, sagledavši krah Nemačke, Krakov se povlači. Obreo se prvo u Nemačkoj, zatim u Francuskoj gde je u Parizu živeo kao emigrant sve do svoje smrti.

Zbog pro-nacističkog stava, propagande u tom smislu, klevetanja NOB-e i aktivnog pomaganja okupatora i kvislinga optužen je za neprijateljsko držanje i nalazi se na listi ratnih zločinaca. Njegov dosije je sačuvan u fondu Državne komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, koji se nalazi u Arhivu Jugoslavije (Odluka F broj 1529).

II

Prilikom sređivanja građe ove zbirke izdvajane su celine koje su se odnosile na određene teme ili događaje.

Na prvo mesto oformljena je celina koja obuhvata lične spise u užem smislu, kao što su geneološki podaci porodice Krakov- Bonsza sa podacima o njenom plemićkom poreklu (prepiska sa poljskim arhivima i drugim institucijama), zatim autobiografski materijali - razne isprave, kretanje u službi, dokumenta iz tekućeg života (računi, potvrde, priznanice i sl.).

Crteži najčuvenijih karikaturista toga vremena, kao lične i porodične fotografije, prate i ilustruju rad Krakova i mesto koje zauzima u društvu.

Građa koja se odnosi na delatnost Stanislava Krakova izdvojena je tako, što svaka oblast kojom se bavio nalazi svoje mesto. Najglavnija, osnovna njegova delatnost, novinarstvo, podeljena je po temama koje je tretirao i događajima koji su imali odjeka u javnom životu tako da je bila protkana i političkom obojenošću, kako njegovog vremena tako i njega samog.

U zbirci ima i prepiske. Međutim, ovu je bilo teško izdvojiti na aktivnu i pasivnu, obzirom da su često pisma srodnicima i prijateljima sadržavala poslovna, profesionalna i politička pitanja. Uz tu građu, posetnice, pozivnice i sl. pružaju podatke o raznim momentima iz njegovog društvenog života.

Na osnovu gore iznetog, građa ove zbirke je sistematizovana na sledeći način:

1. Porodični spisi i autobiografski materijali;
2. Književna i politička delatnost;
3. Lična prepiska Stanislava Krakova;
4. Domaća i strana štampa o Krakovu;
5. Reportaže i dopisi;
6. Materijali o četnicima;
7. Razne pesme iz 1912. godine sa notama i tekstem;
8. Materijali o Topličkom ustaku;
9. Proslava 20-godišnjice ulaska srpske vojske u Rumu;
10. Prepiska i štampa o proslavi u Skoplju povodom 20-godišnjice stupanja u srpsku vojsku prvih regruta iz “Južne Srbije”;

11. Materijali o kralju i kraljevskoj porodici;
12. Materijali u vezi kralja Aleksandra I;
13. Nacionalističko-propagandni članci u vezi okupljanja “gvozdene garde” (“Jugoslavijo, probudi se!” i “Šta čekaš, Jugoslavijo!”);
14. Materijali o hrvatskom pitanju (štampa);
15. Intervju (Krakova) sa Musolinijem;
16. Napadi italijanske štampe na Jugoslaviju;
17. Materijali o Milanu Stojadinoviću;
18. Događaji u vezi konkordata;
19. Materijali o “Zboru”;
20. Materijali o vojsci, mornarici i vazduhoplovstvu (članci);
21. Materijali iz oblasti filma;
22. Materijali iz oblasti radio-difuzije;
23. Reprtaže i drugi materijali o hidroavionu “DOX”;
24. Dnevni list “Telegram” (direktor St. Krakov);
25. Miscellanea (članci, dopisi dostavljeni Krakovu, spisak beogradskih masona (delimični), govori generala Nedića i dr.).

III

Zbirka Stanislava Krakova je izdvojena iz fonda Milana Stojadinovića. Bila je smeštena u fascikle F-114, F-115, F-116, F-117 i F-118. Ukupna količina građe iznosi 1,10 dm. Uzeta je u rad 1969., završena je 1970. godine.

Zbirka je primljena u potpuno nesređenom stanju. Po izvršenom pregledu građe utvrđeno je da su svi dokumenti za trajno čuvanje tako da u toku sređivanja ništa nije izlučeno.

Fizičko stanje dokumenata je bilo prilično dobro. Oni dokumenti koji su bili najoštećeniji lečeni su i restaurirani u toku obrade fonda.

Međutim, dogovoreno je da se po završenom poslu cela zbirka prekontroliše i izvrše konzervatorski radovi tamo gde je potrebno.

Izvori za biografske podatke o Stanislavu Krakovu:

1. Arhivska građa zbirke,
2. Stanojevićeva enciklopedija,
3. Ko je ko u Jugoslaviji, i
4. Iz razgovora sa njegovim savremenikima, bivšim saradnicima “Vremena”.

**STRUKTURA
ARHIVSKE GRAĐE FONDA**

(OSTAVLjENA PRAZNA STRANA)

STRUKTURA ARHIVSKE GRAĐE FONDA

oznaka grupe	naziv klasifikacione grupe	od jed. opisa	do jed. opisa
1	Zbirka Stanislava Krakova	1	25

(OSTAVLjENA PRAZNA STRANA)

OPIS
JEDINICA OPISA

(OSTAVLjENA PRAZNA STRANA)

PREGLED JEDINICA OPISA SA KLASIFIKACIONOM ŠEMOM

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
----------------------	-----------------------	-----------------------------

1	1	LIČNA DOKUMENTA
---	---	-----------------

- Lična dokumenta Stanislava Krakova kretanje u službi, pripadnost raznim društvima i organizacijama, i dr.;

-dokumenta o plemićkom poreklu porodice Krakov-Vonjša /Boncza/;

-dokumenta i fotografije porodice Krakov;

-prepiska Stanislava Krakova sa ocem i bratom;

-fotografije i karikature Stanislava Krakova /Pjer Križanić, Balaž i dr./;

-razni računi i priznanice /stanarina, električar i sl./.

godina

napomena Karikature, između ostalih i Pjera Križanića

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
----------------------	-----------------------	-----------------------------

1	2	KNJIŽEVNA I POLITIČKA DELATNOST STANISLAVA KRAKOVA
---	---	--

-pripovetke i novele objavljene u raznim časopisima;

-članci, govori i rasprave političkog i propagandnog karaktera;

-razne beleške.

godina

napomena

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
----------------------	-----------------------	-----------------------------

1	3	PREPISKA STANISLAVA KRAKOVA
---	---	-----------------------------

-Razna pisma, komentari na objavljene članke;

-prepiska sa raznim osobama i firmama na nemačkom jeziku;

-prepiska sa Narodnom bibliotekom / ponuda za otkup starog rukopisa Krmčije, spisak retkih knjiga, ponuda za otkup numizmatičkih vrednosti/.

godina 1936-1943.

napomena

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle 2 **br. jed. opisa** 4 **naziv jedinice opisa** DOMAĆA I STRANA ŠTAMPA O STANISLAVU KRAKOVU
Članci povodom afere Roš; napadi levičara u vezi zimske pomoći.
godina 1922-1935.
napomena

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle 2 **br. jed. opisa** 5 **naziv jedinice opisa**
Reportaže i dopisi Stanislava Krakova sa putovanja po zemlji i inostranstvu /uglavnom isecci iz štampe i fotografije/.
godina 1922-1936.
napomena Sređeno po zemljama, najviše o Španiji iz vremena građanskog rata.

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle 3 **br. jed. opisa** 6 **naziv jedinice opisa** MATERIJALI O ČETNICIMA
- Beleške Stanislava Krakova o četnicima iz perioda 1893-1912. God. /29 blokova u rukopisu/;
-pripovetke, članci, sećanja Krakova i raznih autora;
-rukopisi i štampa, materijali iz štampe o četničkim akcijama i borbama za oslobođenje "Južne Srbije" /1903-1918/;
-geografske karte sa područja gde su se odvijale četničke akcije;
-fotografije četničkih vojvoda i drugih četnika /1903-1918/.
godina S.A. 1928, 1929, 1933.
napomena

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle 4 **br. jed. opisa** 7 **naziv jedinice opisa** RATNE PESME IZ 1912. GODINE
B. Moravac, Jenko, Marinković i drugih autora /tekst i muzika/.
godina
napomena

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
4	8	MATERIJALI O TOPLIČKOM USTANKU
		Proslava 10-godišnjice ustanka /prepiska, kopija pisama četničkog vojvode Koste Vojnovića Kosovca sa austriskim i bugarskim oficirima/ članci Stanislava Krakova /štampa/, rukopisi i dr.
	godina	1917-1927
	napomena	

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
4	9	PROSLAVA 20-GODIŠNJICE ULASKA SRPSKE VOJSKE U RUMU
		- Program proslave, štampa o proslavi, objava o proslavi u Sremskoj Mitrovici, pismo građana Rume Krakovu, fotografije.
	godina	1938.
	napomena	

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
4	10	
		Prepiska i štampa o proslavi u Skoplju povodom 20-godišnjice stupanja u srpsku vojsku prvih regruta "Južne Srbije" /štampa/.
	godina	1934.
	napomena	Ilustrovano fotografijama sa proslave.

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
5	11	MATERIJALI O KRALJU I KRALJEVSKOJ PORODICI
		- Komemorativni članci o kralju Petru I; - članci o kralju Aleksandru; - fotografije kralja Petra i kralja Aleksandra.
	godina	1927-1930.
	napomena	

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
5	12	MATERIJALI U VEZI ATENTATA NA KRALJA ALEKSANDRA I KARADORĐEVIĆA U MARSELJU - Program puta, Jugoslovenski memorandum u Društvu naroda i kominike o ubistvu, komentari strane i domaće štampe o atentatu i ubistvu i komentari posle atentata, komentari Stanislava Krakova povodom suđenja ustašama - ubicama kralja. godina 1934. napomena

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
6	13	NACIONALISTIČKO-PROPAGANDNI ČLANCI STANISLAVA KRAKOVA "Jugoslavijo, probudi se"! - "Šta čekaš još Jugoslavijo"! - /okupljanje gvozdene garde - redakcija strane i domaće štampe/ godina 1932. napomena

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
6	14	MATERIJALI I ŠTAMPA O HRVATSKOM PITANJU /Stjepan Radić, Vlatko Maček, Ante Pavelić i dr. Tekst ugovora između SSSR-a i Stjepana Radića /prepis/ brošura dr. Mijo Radoševića o putovanju Stjepana Radića u SSSR i komentar Stanislava Krakova u rukopisu. godina 1923-1939. napomena Brošura: Proglas RSS i III seljačke internacionale.

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
7	15	KRAKOV KOD MUSOLINIJA - Intervju, komentar italijanske štampe, redakcija Stjepana Radića. godina 1926 napomena

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
7	16	ITALIJANSKI NAPAD NA JUGOSLAVIJU - Redakcija naše i italijanske štampe povodom članka u fašističkom listu "San Marko" / gde se ismejava i negira hrabrost Srba i dr./.
	godina	1933
	napomena	

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
7	17	MATERIJALI O MILANU STOJADINOVIĆU - Put po "Južnoj Srbiji", uloga Jugoslovenske radikalne zajednice i dr. /članci i govori/; - izbori od 11. XII 1938.; - rezultati izbora, komentari i domaće i strane štampe; - ostavka vlade Milana Stojadinovića; - fotografije.
	godina	1936-1939.
	napomena	

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
7	18	MATERIJALI O KONKORDATU - Redakcija srpske pravoslavne crkve /proglasi, poslanice, apeli, protesti, govori patrijarha Varnave i dr/;. - reakcija političkih organizacija, pojedinaca i stranaka J.R.Z. Zbor, Udružena opozicija i dr. /leci, prglasi, brošure i štampa/; - stenografske beleške sednica Narodne Skupštine i Senata, Glasačka lista za zakonski predlog, isečak iz štampe - vest o sazivu konferencije katoličkih biskupa, kopija govora / anti srpske demonstracije na Visu povodom posete pravoslavnih Čehoslovaka/; - brošure u vezi konkordata "Krvava litija", "Pravoslavlje"; - fotografije.
	godina	1937.
	napomena	

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
7	19	MATERIJALI O "ZBORU"

- Dimitrije Ljotić, propagandni materijal /leci, članci i dr./;
- štampa, članci, komentari, polemike, afere, interpelacija narodnog poslanika protiv Ljotića, hapšenje Ljotića, skupovi "zborša" i dr.

godina 1934-1939.

napomena

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
8	20	

- Materijali o vojsci, mornarici i vazduhoplovstvu;
- članci Stanislava Krakova objavljeni u štampi.

godina 1927-1935.

napomena

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
8	21	MATERIJALI IZ OBLASTI FILMA

- Intervjui sa filmskim zvezdama i reportaže o stranim filmovima i filmskim glumcima;
- domaći film "Za čast otadžbine" - režiser Stanislav Krakov, prepiska o proceduri snimanja /molbe, dozvole i dr./ i odjek u domaćoj i ruskoj emigrantskoj štampi;
- list "Naš film", broj 1 iz 1930. godine;
- fotografije domaćih i stranih filmskih zvezda sa posvetama Stanislava Krakova;
- deo delovodnika državno - filmske komisije iz 1934/1935.

godina 1925-1932; 1930-1937.

napomena

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
8	22	MATERIJALI IZ OBLASTI RADIO DIFUZIJE

- Radio emisije propagandnog karaktera "Reči nacije" koje je uređivao Stanislav Krakov /govori, predavanja i sl./.

godina 1941.

napomena

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
9	23	MATERIJALI O HIDROAVIONU "DOX" - Isečci iz štampe, reptraže Stanislava Krakova sa puta džinovskom letilicom "DOX" i isečci iz strane štampe o letilici i dr. /ilustrovano fotografijama sa putovanja/.
	godina	1930-1931.
	napomena	

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
10	24	DNEVNI LIST "TELEGRAM"/ DIREKTOR STANISLAV KRAKOV/ - Osnivanje lista, karakter, delatnost; - razni članci objavljeni i neobjavljeni; - računovodstveni i administrativni materijali, knjiga predplatnika i knjiga revizora i dr.;
	godina	1939-1940.
	napomena	

naziv klasifikacione grupe

Zbirka Stanislava Krakova

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
10	25	RAZNI MATERIJALI DOSTAVLJENI STANISLAVU KRAKOVU - Članak o rukopisu dr. M. Spaljkića "Crveni kameleon" iz doba okupacije /1941-1945/, članak - otvoreno pismo po pitanju Makedonije i drugi članci, delimičan spisak beogradskih masona, govori đenerala Milana Nedića, bilten "Srpskih nacionalnih četnika" i dr.
	godina	razne godine
	napomena	